

Література

1. Васильєва Т. Г. Типологізація методів обучения техніке чтения. URL: ftp://lib.herzen.spb.ru/text/vasiljyeva_35_76_2_47_54.pdf
2. Вашуленко М. С. Календарне планування. Читання, письмо, розвиток мовлення (1 клас). *Початкова школа*. 2010. № 1. С. 23–28.
3. Денисенко М. В. Навчання учнів початкової школи техніки читання англійською мовою: дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 / Денисенко Марина Володимирівна. К., 2004. 217 с.
4. Іноземні мови. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов / В. Г. Редько; відп. за вип. О. Я. Коваленко. К.: Перун, 2005. 208 с.
5. Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення базових дисциплін у 2010/2011 навчальному році. URL: http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/average/metod_rek
6. Климентенко А. Д. Проблемы обучения иностранному (английскому) языку детей с 1 класса / Климентенко А. Д. М., 1978. С. 3–42.
7. Ленская Е. А. Проблемы обучения чтению на английском языке детей младшего школьного возраста: автореф. Дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 / Ленская Елена Анатольевна. М., 1978. 24 с.
8. Львов М. Р. Методика преподавания русского языка в начальных классах: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Львов М. Р. М.: Издательский центр «Академия», 2000. 464 с.
9. Матюхина М. В. Мотивация достижения и настойчивость младших школьников. URL: <http://psychology.net.ru/articles/content/10894.html>

УДК 37.013. 378:398.1

Вовна А. М.

практичний психолог Качанівського ЗЗСО І–ІІІ ст.
відділу освіти Підволочиської ОТГ
vovna83@ukr.net

МІСЦЕ ПСИХОЛОГІЇ У ВСЕУКРАЇНСЬКОМУ ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Лідери громадянського суспільства
і представники влади мають бути
справжніми патріотами України, любити
свою країну та її громадян, а не владу та
можливості її корупційного
використання!

Валентин Рибалка

Актуальність дослідження, теоретико-методологічне обґрунтування проблеми. Багато технологічно складних речей сьогодні здаються простими. Бо коли якась річ вже створена, можна дізнатися шлях її еволюційного

творення, деталі чи матеріали, з яких її створено, коефіцієнт корисної дії, сфери застосування, позитивні чи негативні сторони тощо. Якщо уявити демократію як механізм, то які й автомобілі різних виробників, ця форма державного правління може кардинально відрізнятися технологічно у різних країнах. Умовно спростивши призначення автомобіля як засобу руху уперед (назад), домовимось, що державний механізм переслідує таку ж саму мету. Отож дизельний двигун шкідливіший за бензиновий, бензиновий шкідливіший за газовий, газовий шкідливіший за водневий... Якість матеріалів та комфорт також можуть суттєво відрізнятися. Як результат, успішніший залишається на ринку.

Демократії «народжувалися», видозмінювалися, піддавалися вивченню та критиці (Арістотель, Платон, Цицерон, Кант, Руссо, Гегель). Пізніше розроблялися теорії демократії (Р. Даль, Д. Труман, Й. Шумпетер, Р. Дарендорф, Е. Доунс). Наукове дослідження демократії не втрачає своєї актуальності й сьогодні [2, с. 4]. Головне, що є успішні демократичні країни з активним та свідомим громадянським суспільством (США, Канада, Норвегія, Швейцарія, Швеція, Фінляндія), які є успішні, а, отже, їхніми «технологіями виготовлення» демократії нехтувати не варто. Зокрема, й Україні як державі демократичній.

Мета дослідження. Спробувати теоретично обґрунтувати важливість дослідження психології демократії, тим самим наголосити, що психологія має місце у всеукраїнському громадянському суспільстві.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Чим досконалішими стають засоби та інструменти, тим краще наукове дослідження відповідає критеріям істинності. Науковими дослідженнями та відкриттями наука, мов кругообіг води у природі, підживлює та стимулює сама себе. Країни «взірцевої» демократії йдуть на крок попереду країн, які будують подібну до них демократію. Перші є ніби дороговказом для останніх, маючи чималий досвід та готові засоби. Але демократія – дуже складний механізм. Політична, економічна, соціальна складові і ще багато інших... Але нас цікавить тут психологічна.

Наука починається з визначення. І варто знати навіть визначення самої науки та дотичних до неї понять. Визначення психології у науковій літературі сучасної України набуває своєрідних рис. У результаті приходиться розуміння, що психологія може бути наукою про пошук сенсу, а не причин; практична психологія – духовною практикою [1]. У цьому спостерігається шлях до рівноваги та гармонії, пошуку того, що існує (а наука якраз і займається описом дійсності). Чи не вказує це на те, що щось потворне, мов відшліфований камінь, набуває форми чогось вартісного? Постає ще й інше питання, а то й відповідь. Коштовний камінь, якого «вичистили» з грубої шкарлупи, хіба не існував уже, тобто він уже існував. Потрібно було лише його добути. Підтвердження цієї тези можна знайти в «Історії психології» Володимира Роменця: «Історія нічого не вчить, і жодної корекції поведінки не відбувається, бо кожний народ має свій характер і своє історичне покликання...», а далі «Висувається ідея сенсу життя

як стратегії вчинкової поведінки. Вчинок виступає як самотворення людини» [3].

Ось і громадянське суспільство в Україні має віднайти свою демократію. Вона повинна стати сенсом, національною ідеєю, яка, відбувшись, дасть поживу для розвитку всього іншого. У «Самовчителі демократії» Валентин Рибалка піднімає дуже значуще питання. Воно стосується особистості лідера громадянського суспільства. Автор дає ряд визначень особистості. Крім того, ділиться ще й ціннішою інформацією про «сцену української історії», а також описує нам «портрет» лідера. «...Чому саме духовно зріла, розвинута особистість має перш за все стати членом і лідером громадянського суспільства? Тому що саме в ній у процесі історичного розвитку концентрується унікальний соціальний, культурний, цивілізаційний, творчий, гуманістичний потенціал! Сутність особистості виявляється в її наукових визначеннях, в яких узагальнюються її суттєві ознаки, тобто атрибути» [2, с. 73].

Також Валентин Рибалка вдало долучив психологію до демократії. А саме в аспекті самотності. Іншими словами, українське громадянське суспільство повинно будувати власну демократію, нехай і за допомогою вже відомих позитивних засобів, віднайти свою ідею, свій сенс. «Психологічно демократія утворює виправданий тисячоліттями соціальний механізм ефективності використання мудрості народу, актуалізації його думок, досвіду, прагнень до покращення життя. Принципи і процедури демократії дозволяють задіяти спільний розум усього народу, що принципово перевищує інтелект будь-якої окремої людини чи групи людей...» [2, с. 33].

Висновки. Наведені тези є підтвердженням того, що психологія має місце у громадянському суспільстві, крокує поруч, формує наукові визначення психології демократії, а найголовніше те, що описує портрет особистості, лідера, того обробленого коштовного каменю, міцного та стійкого до політичних потрясінь, носія цінностей та національної ідеї. Бо з ідеї все починається, з її істинного (наукового) визначення.

Література

1. Калюжна Є. М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навчальний посібник. Київ: ПІК ДСЗУ, 2019. 136 с.
2. Рибалка В. В. Самовчитель демократії для юної та дорослої особистості: метод. посіб./Валентин Рибалка. К.: Талком, 2019. 208 с.
3. Роменець В. А. Історія психології: ХІХ – початок ХХ століття: Навч. посібник. К.: Либідь, 2007. 832 с.
4. Основи демократії: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів / Авт. колектив: М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарук та ін.; За заг. ред. А. Колодій; М-во освіти і науки України, Академія педагогічних наук України, Укр.-Канад. проєкт «Розбудова демократії», Ін-т вищої освіти. Вид. 2-ге, стереотипне. К.: Вид-во «Ай-Бі», 2004. 668 с.
5. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні: Навч. посібник / Ф. М. Рудич, Р. В. Балабан, Ю. С. Ганжуров та ін. К.: Либідь, 2008. 440 с.